

დიანა ფოცხვერაშვილის ნაშრომი – „ესთეტიკა და ხელოვნება XX საუკუნის კულტურაში“ – ეხება XXI საუკუნის ზღურბლზე ესთეტიკური აზრის განვითარებისა და ესთეტიკისა და ხელოვნების პრობლემებს. ნაშრომში თანამედროვე ფილოსოფიისა და ესთეტიკის ლიტერატურის შუქზე განხილულია XX საუკუნის ხელოვნების ანალიზის ესთეტიკური მიდგომების დიფერენციაციის პრინციპები, კერძოდ, ა. ბერგსონის მოსაზრებები იმის თაობაზე თუ რა როლს თამაშობს მითო-პოეტური შემოქმედება ადამიანის რეფლექსიის გადამეტებული განვითარების ნეიტრალიზაციისათვის, ა. მალროს ესთეტიკაში „ჩვენი ყოფის საფუძვლად“ წარმოდგენილი ხელოვნება, ჟ. პ. სარტრისა და ა. კამიუს ეგზისტენციალური ესთეტიკის კულტუროლოგიური არსი: ზოგადი და განსაკუთრებული.

ნაშრომში სტრუქტურალიზმის მეთოდოლოგია, ავტორის აზრით, არის „უანგარო მეცნიერულობის“ განხორციელება, მხატვრული ტექსტის მაკრო და მიკროსტრუქტურებში ინვარიანტების გამოვლენის ხერხები: აქცენტრებულია სტრუქტურალიზმისათვის დამახასიათებელი ესთეტიკის მეტაფორულობა, როგორც ხელოვნების ნაწარმოების „ნარჩენი აზრების“ აღმოჩენის მეთოდი.

ცნობილია, რომ ამ მიმართულების ერთ-ერთი წარმომადგენელი, ჟაკ დერიდა, ცდილობდა სტრუქტურალიზმის მეთოდოლოგიის გერმანევიკასა და ფსიქოლოგიასთან გაერთიანებას. ნაშრომის ავტორის თანახმად, ჟაკ დერიდა მძაფრად აკრიტიკებდა თვით სტრუქტურის იდეას, რომელსაც, როგორც წესი, თან სდევდა სტატიკურობა და ანტიისტორიზმი. ამასთან, დერიდა ფიქრობს, რომ მხატვრული ტექსტის შინაგანი წინააღმდეგობები არა თუ არ გადაილახება, არამედ, გადაუჭრელი „თავისი ლოგიკური ჩიხებით“, ფასდება, როგორც ტექსტის ამოსავალი მახასიათებელი.

ნაშრომის ავტორი, ხელოვნების სხვადასხვა სახის სპეციფიკის გათვალისწინებით, ცდილობს ნათელი მოჰფინოს, როგორც სამყაროს რაციონალური მონყოლის რწმენის კრიზისის გავლენას ახალი მხატვრული ენისა და ახალი მხატვრული ოპტიკის ფორმირებაზე, ისე მოდერნიზმის ხელოვნების შემოქმედებით კრეფოს, მის მიმართებას მომავლისაკენ. ამასთან, ანალიზირებულია თვითუარყოფას, ციტატურობას, ირონიასა და ანტიუტიპიზმზე ორიენტირებული პოსტმოდერნიზმის მხატვრული შემოქმედების კულტურული წინაპირობები.

ნაშრომი შედგება ორი თავისგან. პირველ თავში – „მხატვრული შემოქმედების ბუნების შესახებ“ – ავტორი, ძირითადად, განიხილავს XX საუკუნის

ხელოვნებაში არსებულ პრინციპულად ახალ სიტუაციას, რომელსაც განსაზღვრავს, როგორც გახნილ, ლია სამყაროს არაკლასიკურ აღქმას, რადგან თუ წარსულში სტილური მიმდინარეობები, სტილური ფორმები ემყარებოდნენ გარკვეულ პრინციპებს, მხატვრული ფორმებით „გადატვირთული“ XX საუკუნის კულტურა „ისტორიული ერთდროულობის“ შთაბეჭდილებას ტოვებს. ტრადიციებისაგან განთავისუფლებული XX საუკუნის ესთეტიკური კონცეფციებისათვის დამახასიათებელია ლია, სწრაფი ცვალებადობა, როტაცია და წინააღმდეგობრივი მიდგომების პარალელური თანაარსებობა. ამ დროს რომელიმე ესთეტიკური მიმდინარეობა 20-25 წელზე მეტს იშვიათად ინარჩუნებდა ავტორიტეტულობას. ხელოვნებაში „არაკლასიკური ფორმების“ შემოჭრა, ავტორის აზრით, პირველ ხანებში გაიაზრებოდა, როგორც ხელოვნების კვდომის, რაღაც უმნიშვნელოვანების რღვევის მომასწავებელი, მაგრამ, ალბათ, ავტორის თანახმად, უნდა გაცხადებულიყო ხელოვნების კვდომის თეზისი, რათა განვითარების ახალ ფაზაში სრულიად შეცვლილიყო ხელოვნების შესაძლებლობებისა და დანიშნულების ყველა ადრეული წარმოდგენები. ხელოვნებაში წინ წამოიწევს მხატვრული ხერხების იმგვარი რიგი, რომელიც ადამიანის მთელ მრავალფეროვნებას და მის ძნელად გამოსახატავ შინაგან სამყაროს არ დაიყვანდა უკვე აპრობირებულ ხერხებზე.

ხელოვნების დანიშნულებასა და მისი როლის შესახებ მრავალფეროვნებით და პარადოქსულობით ხასიათდებიან XX საუკუნის წარმოდგენილი ახალი ესთეტიკური თეორიებიც.

XX საუკუნის ესთეტიკური კონცეფციების ერთ-ერთ განმსაზღვრელ ნიშნად ნაშრომის ავტორი მიიჩნევს მათ შემობრუნებას გნოსეოლოგიური პრობლემების ანალიზიდან ონტოლოგიურისაკენ. მსგავსი ევოლუცია, ავტორის თანახმად, ნიშნავს ინტუიტივიზმისა და ეგზისტენციალიზმის ანტროპოლოგიურ ორიენტაციას, რადგან, არსებითად, ადამიანის მცოდნეობის ესთეტიკას წარმოადგენენ.

ავტორი თვლის, რომ ერთი შეხედვით საწინააღმდეგო, სტრუქტურულ-სემიოტიკური ანალიზის პრაქტიკასაც ახასიათებს (თუმცა, სხვა რაკურსით რეალიზებული), ონტოლოგიური პათოსი, როდესაც მყარი მხატვრული სტრუქტურული წარმოდგენებიდან შესაძლებელი ხდება ყოფიერების კანონზომიერებასა და მის არსებით პრინციპებში წვდომა.

ნაშრომში, XX საუკუნის ესთეტიკურ კონცეფციათა მთელი პანორამის დიფერენციაციის შედეგად, შესაძლებელი გახდა მათი დაყოფა ორი მიმართულებით. ამასთან, თვალსაჩინოაა წარმოდგენილი კონ-